

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ОСВІТИ НА ВИЩОМУ РІВНІ ГІМНАЗІЇ У НІМЕЧЧИНІ

У статті розглянуто сутність, принципи та форми організації профільного навчання на вищому рівні гімназії у Німеччині в контексті різновекторного осмислення проблем вітчизняної системи освіти та необхідності змін цільових та стратегічних орієнтирів розвитку загальної освіти. Окреслено зміст навчальних планів у німецьких гімназіях. Проаналізовано основні види контролю, що застосовуються на вищому гімназійному ступені. Висвітлено умови отримання учнями гімназій загальної кваліфікації та атестату зрілості для вступу до вищого навчального закладу.

Ключові слова: атестат зрілості, вищий гімназійний ступінь, диференціація навчання, зміст навчального плану, індивідуалізація навчання, контроль, профільне навчання.

Постановка проблеми. В умовах трансформаційних процесів світового виміру (глобалізація, інтернаціоналізація, швидкий розвиток інформаційних технологій) освіта розглядається як вирішальний фактор суспільного поступу, один із найважливіших інструментів розв'язання низки актуальних соціально-економічних проблем, забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності сучасних держав на глобальному ринку робочої сили та послуг. Об'єктивний аналіз зарубіжного досвіду відкриває простір для різновекторного осмислення проблем вітчизняної системи освіти у форматі реалізації нових запитів та устремлень, корекції власних розрахунків і помилок, посилення національної ідентичності, сприяє прийняттю оптимальних рішень та успішній реалізації потенційних можливостей освітньої галузі.

Напрацьований Німеччиною багатолітній досвід та сучасні інноваційні підходи до розвитку старшої школи у вимірі загальноєвропейських тенденцій набувають особливої цінності для України, яка приділяє значну увагу проблемі функціонування старшої школи як профільної, надання учням можливостей для отримання кваліфікацій, які забезпечать їм успішне входження в багатокультурне інформаційне суспільство та дозволять пристосуватись до динамічного життя і потреб економіки, створенню сприятливих умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, здібностей, нахилів учнів у руслі постійного удосконалення знань та навичок особистості відповідно до потреб часу. Згідно з "Концепцією профільного навчання у старшій школі" (2013 р.) основною тенденцією розвитку старшої профільної школи є її орієнтація на широку диференціацію, варіативність, багато профільність, інтеграцію загальної і допрофесійної освіти, особистісно зорієнтоване навчання, що значно розширює можливості учнів у виборі власної освітньої траєкторії та дає змогу створити найоптимальніші умови для їхнього профільного самовизначення та подальшої самореалізації [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Палітра доробків вітчизняних науковців, які працюють над різними аспектами проблеми організації освіти у старшій школі в країнах Європи, є досить різноплановою. Її характеризують дослідження Н. Бібік (тенденції розвитку змісту та організації навчання в старшій школі зарубіжжя), Г. Єгорова (забезпечення якісної освіти у загальноосвітньому і технологічному ліцеї Франції), М. Красовицького (організація навчального процесу та особливості внутрішньошкольного управління у старшій школі США), О. Локшиної (кваліфікаційна орієнтованість змісту освіти у Великій Британії), В. Мадзігона (професійна освіта як інструмент формування компетентнісних характеристик старшокласників у зарубіжних країнах), Б. Мельниченка (тенденції розвитку старшої школи в країнах Центральної Європи та ФРН), А. Сбруєвої (реформування середньої освіти розвинутих англослов'янських країн у контексті глобалізації) та ін. Втім, попри існуючі напрацювання, відсутні цілісні дослідження організації та змісту освіти на вищому рівні гімназії у ФРН. Саме цим обумовлено вибір досліджуваної проблематики, при цьому наша увага сфокусована на осмисленні продуктивних тенденцій профілізації старшої школи Німеччини у форматі врахування як суспільного контексту функціонування навчальної установи, так й індивідуальних потреб і здібностей учнів.

Метою статті є спроба висвітлити основні підходи щодо сутності, принципів та форм організації профільного навчання на вищому рівні гімназії у Німеччині.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні середня освіта у Німеччині характеризується різноманітністю освітніх напрямків та свідочтв про кваліфікації. Сучасні середні загальноосвітні школи у ФРН розподіляються на середні школи нижчого і вищого рівнів. Започаткування профільного навчання відбувається на нижчому рівні середньої школи, яке розширюється потім на вищому рівні середньої освіти [2: 125]. Гімназія (5-13 класи, в нових землях, за винятком Бранденбурга, до 12 року навчання) дає поглиблену загальну освіту ("vertiefte allgemeine Bildung"), яка уможливорює продовження навчання у вищих навчальних закладах. Це єдиний тип загальноосвітньої школи, який вимагає при переході у даний навчальний заклад певних рекомендацій із початкової школи.

Освіта у гімназіях Німеччини покликана виконувати завдання щодо виховання майбутніх багатофункціональних фахівців з активною життєвою позицією, забезпечення формування в учнів здатності демонструвати ключові вміння і навички самостійної науково-практичної, дослідницько-пошукової діяльності відповідно до життєвих реалій, створення можливостей для розвитку особистісних характеристик, необхідних для навчання упродовж життя.

Кількість напрямів диференціації, які можна вважати аналогами профілів, невелика: мова-літературо-мистецтво; соціальні науки; математика-точні науки-технологія. Профільне навчання ґрунтується на принципах фуркації / диференціації (розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, нахилами, здібностями, основними запитамі і професійними планами учнів у реальних життєвих умовах); наступності й неперервності (між допрофільною підготовкою й профільним навчанням, професійною підготовкою); гнучкості (змісту й форм організації профільного навчання); діагностико-прогностичної реалізованості (виявлення здібностей учнів із метою їхньої обґрунтованої орієнтації на профіль навчання).

Зміст навчального плану гімназій в умовах сьогодення в усіх землях ФРН складають [2: 128]:

- перелік навчальних предметів, що відповідають певним рокам навчання;
- тижнева кількість обов'язкових навчальних годин та предметів за вибором у відповідних класах;
- вказівки щодо розподілу окремих предметів та їх організації (можливість обрання, обов'язковість вибору, вірогідність їх перестановки тощо).

Реалізація принципу ранньої диференціації, починаючи з початкових класів загальноосвітньої школи, з поступовим наростанням складності цього процесу на рівні старшої школи є особливістю навчальних планів у Німеччині та характеризується посиленням ідеї міжпредметних зв'язків. Вони складаються з трьох компонентів, завданням яких є [2: 131]:

- загальнонаукова (обов'язкова) підготовка, що задовольняє загальні потреби суспільства і особистості зокрема; така підготовка є основою навчального змісту;
- підготовка за вільним вибором навчального предмета; цей вид підготовки передбачає поглиблення обов'язкового обсягу знань дослідницькими технологіями та повніше розкриття сутності об'єктів, що вивчаються;
- факультативна підготовка, що реалізує збагачення учнів новими галузями пізнання, ознайомлює їх з новітніми науковими дослідженнями, здійснює практичну підготовку в певній галузі в контексті інтересів учнів, їх майбутньої професійної самореалізації.

У гімназії (5-10 класи) викладаються такі обов'язкові предмети, як німецька мова, математика, перша іноземна мова, друга іноземна мова, третя іноземна мова, географія, історія, соціологія, біологія, хімія, фізика, релігія, образотворче мистецтво, музика, фізичне виховання, астрономія. З профільних предметів учням пропонуються такі дисципліни як трудове навчання, соціальна дисципліна, домогосподарство, економіка, техніка, мистецтво, лінгвістика [3-5].

До основних форм організації перевірки знань, умінь та навичок належать письмова, усна та практична перевірки. Письмова перевірка передбачає оцінювання набутих знань на основі письмових домашніх робіт, класних контрольних робіт, предметних тестів. До усних робіт належать роботи, що даються вчителем експромтом із заданої теми, звітні доповіді та різноманітні завдання під час заняття. Загальна оцінка за предмет виставляється вчителем на основі результату усної та письмової перевірки. Практична перевірка застосовується при викладанні таких предметів як мистецтво, музика, спорт, текстильна робота і передбачає контрольні лабораторно-практичні та мистецько-практичні роботи.

Основою для переведення дітей у наступні класи (7 – 10 класи) є оцінки в річному атестаті. Учень переходить на наступний рік навчання, якщо зі всіх предметів він отримав щонайменше оцінку "4" ("достатньо") [6].

Нагадаємо принагідно, що з метою найбільш точної деталізації оцінювання знань на вищому гімназійному ступені запропоновано використання 15-бальної шкали оцінок:

- оцінка "1" відповідає балам 15/14/13 ("відмінно");
- оцінка "2" відповідає балам 12/11/10 ("добре");
- оцінка "3" відповідає балам 9/8/7 ("задовільно");
- оцінка "4" відповідає балам 7/5/4 ("достатньо");
- оцінка "5" відповідає балам 3/2/1 ("недостатньо");
- оцінка "6" відповідає 0 балів ("незадовільно").

По закінченні 9 класу гімназії учень здобуває загальну освіту, по закінченні 10 класу – середню освіту. Учні можуть бути зараховані на вищий гімназійний ступінь, якщо вони успішно склали випускний іспит та зі всіх предметів отримали щонайменше оцінку "4" ("достатньо"). Крім того, вищий гімназійний ступінь можуть відвідувати учні, які успішно закінчили реальну та загальну школи та здобули середню освіту.

Вищий гімназійний ступінь ("gymnasiale Oberstufe") відвідують від 11-го до 13-го року навчання (в чотирьох землях – від 10-го до 12-го і 11-го до 12-го). Замість класів тут існує система курсів. На курсах учні вивчають крім обов'язкових в основному ті предмети, які їх особливо цікавлять [7: 454].

Шкільні предмети на вищому ступені гімназії відповідним чином підпорядковано за напрямками: мовно-літературно-мистецький (німецька мова, англійська мова, французька мова, італійська мова, іспанська мова, російська мова, латинська мова, грецька мова, образотворче мистецтво, музика), соціологічно-суспільствознавчий (історія, географія, філософія, соціологія/політика, економіка) та математично-природознавчо-технічний (математика, фізика, хімія, біологія, інформатика). Обов'язковими предметами є релігія і спорт. До закінчення вищого ступеня мусить вивчатися кожен з трьох напрямків, включно з випускними екзаменами [8].

Вищий гімназійний ступінь поділяється на два рівні навчання: вступний ступінь (11 клас) та основний ступінь (12-13 класи).

Завданням вступного ступеня є вирівнювання шансів щодо майбутнього навчання на основному ступені з тим, щоб полегшити навчання на наступному рівні [9: 6].

На *вступному ступені* викладаються основні предмети, які передбачають у процесі контролю письмові роботи (німецька мова, іноземні мови, математика, економіка) та предмети, що перевіряються усно (географія, історія, політика, біологія, хімія, фізика, інформатика, релігія/загальна етика). До ефективних методів письмової перевірки навчальних досягнень учнів належать екзаменаційні (контрольні) роботи ("Klausuren"). Протягом кожного півріччя застосовуються, як правило, дві письмові контрольні роботи з німецької мови (3 години), три (1 – 2 години) – з іноземної мови. Крім того, на додаткових курсах музично-практичного напрямку передбачається щонайменше 10-хвилинний для кожного учня усний іспит, який спрямований на оцінювання теоретичних знань та практичних навичок. З такого предмету, як спорт екзаменаційні роботи застосовуються лише в тому випадку, якщо поряд із практичними навичками варто перевірити теоретичні знання учнів (в даному випадку проводиться одна контрольна робота, на виконання якої відводиться одна година) [9: 6]. З інших предметів проводиться дві контрольні роботи, на виконання яких відводиться від однієї до двох годин.

Основною умовою переходу учнів на основний ступінь є загальний показник успішності, згідно з яким учень повинен отримати зі всіх обов'язкових предметів щонайменше оцінку "4" ("достатньо": 4, 5, 6 балів), при цьому допускається оцінка "5" ("недостатньо": 1, 2, 3 бали) лише з одного предмету, що перевіряється усно.

На *основному ступені* (12 – 13 класи) замість раніше існуючих класів існують відповідні навчальні курси. Окремі предмети викладаються згідно з підвищеними вимогами ("Leistungsfächer") та основними вимогами ("Grundfächer"). Відповідно учні відвідують курси з підвищеними вимогами викладання ("Leistungskurse") та основними вимогами викладання ("Grundkurse").

На курсах з основним рівнем вимог даються загальні знання з кожного навчального предмету. Протягом кожного півріччя здійснюється письмовий контроль знань з німецької мови на основі двох контрольних робіт, на виконання яких дається три години; на курсах музично-практичного напрямку передбачається щонайменше 10-хвилинний для кожного учня усний іспит, який спрямований на оцінювання практичних навичок та теоретичних знань. Як і на вступному ступені на даних курсах застосовуються кожного півріччя контрольні роботи з фізкультури, якщо навчальним планом передбачена перевірка теоретичних знань з даного предмету. З інших предметів учням пропонуються дві контрольні роботи щонайменше на дві години. На протязі 12-13 року навчання учнями виконуються три курсових роботи.

На вибір учням пропонуються наступні предмети з поглибленим вивченням: німецька мова, англійська мова, французька мова, латинська мова, грецька мова, політика і економіка, історія, географія, релігія, математика, фізика, хімія, біологія). Учень повинен обрати в процесі навчання три предмета з поглибленим вивченням (одним із них повинна бути німецька мова, математика або іноземна мова); важливою умовою при виборі предметів є те, щоб вони належали до різних напрямків). Протягом кожного півріччя оцінюються навчальні досягнення учнів з німецької мови на основі двох контрольних робіт, на виконання яких дається 2 – 3 години; з іноземної мови – трьох контрольних робіт, які виконуються на протязі 1 – 2 годин. З інших предметів передбачаються дві письмових роботи протягом кожного півріччя. Зауважимо принагідно, що вихованці в процесі навчання на курсах з підвищеним рівнем вимог повинні написати дві курсових роботи протягом півріччя.

Для отримання освіти, що дозволяє вступати до вищих навчальних закладів, важливою умовою є не лише успішне складання екзамену на атестат зрілості, але й хороші показники успішності (загальна кваліфікація) з предметів, які викладалися під час навчання на вищому гімназійному ступені. Загальна кваліфікація складається із наступних елементів: кваліфікація на курсі з підвищеним рівнем вимог, кваліфікація на курсі з основним рівнем вимог, кваліфікація на рівні предметів, що виносяться на екзамен на атестат зрілості. Предмети, що викладаються відповідно до основних вимог, оцінюються згідно з 15-бальною системою (від 0 до 15 балів); предмети з поглибленим вивченням – від 0 до 30 балів, тобто 15 балів множиться на 2; предмети, що виносяться на екзамен на атестат зрілості – від 0 до 60 балів, тобто 15 балів множиться на 4 [9].

Кваліфікація на курсі з підвищеними вимогами визначається на основі загального показника успішності (оцінок у свідоцтві про успішність протягом наступних півріч: 12/1, 12/2, 13/1) з двох предметів з поглибленим вивченням та з одного предмету, що викладається згідно з основними вимогами (наприклад, математика, історія, хімія). Максимальна кількість балів, яку може отримати учень під час навчання, складає 210 балів:

- 1) 1-й предмет з поглибленим вивченням: $15 \cdot 2 + 15 \cdot 2 + 15 \cdot 2 = 90$;
- 2) 2-й предмет з поглибленим вивченням: $15 \cdot 2 + 15 \cdot 2 + 15 \cdot 2 = 90$;
- 3) предмет, що викладається згідно основних вимог: $15 + 15 = 30$ Усього: 210.

Кваліфікація на курсі з основним рівнем вимог визначається на основі загального показника успішності з 22-х предметних курсів, які пропонуються учням під час навчання на наступних півріччях: 12/1, 12/2, 13/1 і 13/2. Максимальна кількість балів складає 330 балів ($22 \cdot 15 = 330$).

Кваліфікація на рівні предметів, що виносяться на екзамен на атестат зрілості, визначається на основі загального показника успішності (оцінок в свідоцтві про успішність) з чотирьох екзаменаційних предметів, що викладалися протягом останнього півріччя (13/2), та на основі результату випускного іспиту з цих предметів. У такому разі максимальна кількість балів, які можуть отримати учні, складає 300 балів:

- 1) 1-й екзаменаційний предмет: $15 \cdot 4 + 15 = 75$;
- 2) 2-й екзаменаційний предмет: $15 \cdot 4 + 15 = 75$;
- 3) 3-й екзаменаційний предмет: $15 \cdot 4 + 15 = 75$;
- 4) 4-й екзаменаційний предмет: $15 \cdot 4 + 15 = 75$ Усього: 300.

На основі отриманих учнем кваліфікаційних балів (максимальна кількість – 840 балів, мінімальна кількість – 280 балів) виставляється загальна оцінка згідно з встановленими стандартами (при максимальній кількості балів – оцінка "1,0": дуже добре), при мінімальній кількості балів – оцінка "4,0": достатньо [9: 25]. Загальна кваліфікаційна оцінка має значення при відборі учнів у вищій навчальній заклад, якщо при прийомі на деякі спеціальності діють федеральні або місцеві обмеження. У такому разі на рішення комісії впливає середній бал атестату зрілості та час, який минув від закінчення гімназії до подання заяви на вступ до вузу [7: 430].

Висновки. Отже, вищий гімназійний ступінь закінчується випускними іспитами ("Abiturprüfung") [10: 23] з чотирьох предметів. Знання з трьох предметів перевіряються на основі письмового екзамену, четвертий іспит передбачає усну перевірку навчальних досягнень учнів. До письмового іспиту допускаються ті учні, які пройшли в повному обсязі курс навчання на вищому гімназійному ступені, успішно виконали програму з тих предметів, що виносяться на екзамен на атестат зрілості, отримали іншомовну підготовку та здобули кваліфікацію. Екзаменаційні предмети обираються згідно трьох напрямків: мовно-літературно-мистецького, соціологічно-суспільствознавчого, математично-природознавчо-технічного. Важливо, щоб обрані екзаменаційні предмети представляли кожен із цих напрямків. Крім того, два з обраних предметів під час навчання повинні викладатись відповідно до підвищених вимог (zwei Leistungskursfächer). У межах мовно-літературно-мистецького напрямку німецька мова або іноземна мова (англійська) є обов'язковими екзаменаційними предметами. Серед трьох предметів, що учень обов'язково має обирати, є німецька мова, англійська мова або математика (для цих предметів передбачені єдині центральні вимоги щодо їх складання – ЕРА: "Einheitliche Prüfungsanforderungen in der Abiturprüfung"). Наприклад, учень обрав першим екзаменаційним предметом математику (перший предмет з поглибленим вивченням), наступні предмети можуть виглядати таким чином: історія (другий предмет з поглибленим вивченням), хімія (предмет, що викладався згідно основних вимог), німецька мова (у формі усного іспиту).

Час, що дається учням на виконання письмових іспитів, можна представити наступним чином: два предмети з поглибленим вивченням – 5 годин, предмет згідно основних вимог – 3,5 години. З фізкультури (якщо цей предмет був обраний), іспит складається з двох частин: теоретичної у письмовій формі та практичної. З таких предметів, як музика та мистецтво за бажанням учнів додатково до письмового екзамену може складатись фахово-практичний іспит, результат якого зараховують при винесенні оцінки за письмовий іспит.

Учні допускаються до усного випускного екзамену на основі успішних результатів письмових іспитів і оцінок з екзаменаційних предметів за останнє півріччя (13/2). Якщо учень не допускається до усного іспиту, то випускний екзамен на атестат зрілості вважається таким, що не склався. Крім того, загальна кількість балів, отриманих на основі результатів випускних екзаменів та оцінок з екзаменаційних предметів за останнє півріччя, повинна бути не менше ніж 100 балів (при максимальній кількості 300 балів). У протилежному разі екзамен на атестат зрілості вважається таким, що не склався. Склавши успішно екзамен, учень одержує "Атестат зрілості для вступу до вищого навчального закладу" ("Zeugnis der Allgemeinen Hochschulreife") після тринадцяти років шкільного навчання (в чотирьох землях до 2000-го року – після дванадцяти років). Атестат дає право на вивчення всіх спеціальностей у вузах.

Отже, аспект дослідження, який ми обрали, є багатограним та має складний суперечливий характер, оскільки синтезує в собі проблеми удосконалення профільного навчання у старшій школі. Враховуючи викладене вище, приходимо до **висновку** щодо важливості осмислення продуктивних тенденцій зарубіжного шляху профілізації старшої школи в контексті соціального та професійного самовизначення, прагнення до саморозвитку та самоосвіти кожного учня відповідно до вимог сучасного ринку праці.

Подальшого дослідження потребує питання організації допрофільної підготовки в середній освіті Німеччини. Оскільки в Україні особливо гострою є проблема досягнення оптимального балансу між обсягом наукових знань, які мають стійку тенденцію до збільшення, і забезпеченням реальних умов для розвитку здібностей учнів, виникає необхідність пошуку розв'язання існуючої проблеми в контексті об'єктивного аналізу зарубіжного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція профільного навчання в старшій школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // www. vokrda.kuprda.gov.ua](http://www.vokrda.kuprda.gov.ua).
2. Мельниченко Б. Ф. Федеративна Республіка Німеччини : розвиток старшої школи у вимірі загальноєвропейських тенденцій / Б. Ф. Мельниченко // Старша школа зарубіжжя : організація та зміст освіти / [за ред. О. І. Локшиної]. – К. : СПД Богданова А. М., 2006. – С. 123–142.
3. Кольчугина М. Б. ФРГ : Образование и экономика / М. Б. Кольчугина. – М. : Наука, 1973. – 200 с.
4. Писарева Л. И. Состояние и новые тенденции в школьном образовании ФРГ / Л. И. Писарева // Школьное образование в капиталистических странах : состояние и тенденции : [сб. науч. трудов]. – М. : АПН СССР, НИИОП, 1981. – С. 65–80.
5. Малькова З. А. Современная школа и педагогика в капиталистических странах : [учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов] / З. А. Малькова, Б. Л. Вульфсон. – М. : Просвещение, 1975. – 263 с.
6. Versetzungsordnung : i. d. F. vom 4. November 2004. – Freie Hansestadt Bremen : Der Senator für Bildung und Wissenschaft, 2004. – 10 S.
7. Tatsachen über Deutschland / [Redaktion von Dr. Arno Kappler]. – Frankfurt am Main : Societäts-Verlag, 2000. – 527 S.
8. Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2002. Darstellung der Kompetenzen, Strukturen und Bildungspolitischen Entwicklungen für den Informationsaustausch in Europa / [Bearbeitung von G. Jonen ; unter Mitarbeit von T. Eckhard, E. Jeuthe]. – Bonn : RVR, 2003. – 289 S.
9. Gymnasiale Oberstufe: ein Ratgeber für alle auf dem Weg zum Abitur / [Gestaltung : zimmer design]. – Saarbrücken : Ministerium für Bildung, Kultur und Wissenschaft, 2001. – 52 S.
10. Ausbildungs- und Prüfungsordnung zum Erwerb der allgemeinen Hochschulreife : vom 22. Juli 2003. – Hamburg : Behörde für Bildung und Sport, 2003. – 144 S.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kontseptsiya profil'nogo navchannya v starshiy shkoli [The Special Education Conception in higher School] [Elektonnyy resurs]. – Rezhym dostupu : [http : // www. vokrda.kuprda.gov.ua](http://www.vokrda.kuprda.gov.ua).
2. Mel'nychenko B. F. Federatyvna Respublika Nimechchyny : rozvytok starshoyi shkoly u vymiri zahal'noyevropeys'kykh tendentsiy [German Federal Republic : Higher School Development in the Dimension of General European Tendencies] / B. F. Mel'nychenko // Starsha shkola zarubizhzhya : orhanizatsiya ta zmist osvity [Higher Foreign School : Organization and Contents of Education] / [za redak. O. I. Lokshynoyi]. – K. : SPD Bohdanova A. M., 2006. – S. 123–142.
3. Kol'chugina M. B. FRG : Obrazovaniye i ekonomika [German Federal Republic : Education and Economy] / M. B. Kol'chugina. – M. : Nauka, 1973. – 200 s.
4. Pisareva L. I. Sostoyaniye i novyye tendentsii v shkol'nom obrazovanii FRG [The condition and New tendencies in the School education in the German Federal Republic] / L. I. Pisareva // Shkol'noye obrazovaniye v kapitalisticheskikh stranakh : sostoyaniye i tendentsii [School Education in the Capitalistic Countries : the Condition and Tendencies] : [sb. nauch. trudov]. – M. : APN SSSR, NIIOP, 1981. – S. 65–80.
5. Mal'kova Z. A. Sovremennaya shkola i pedahohika v kapitalisticheskikh stranakh [Modern School and Pedagogy in Capitalistic Countries] : [ucheb. posob. [dlya stud. ped. un-tov] / Z. A. Mal'kova, B. L. Vul'fson. – M. : Prosveshcheniye, 1975. – 263 s.
6. Versetzungsordnung : i. d. F. vom 4. November 2004. – Freie Hansestadt Bremen : Der Senator für Bildung und Wissenschaft, 2004. – 10 S.
7. Tatsachen über Deutschland / [Redaktion von Dr. Arno Kappler]. – Frankfurt am Main : Societäts-Verlag, 2000. – 527 S.
8. Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2002. Darstellung der Kompetenzen, Strukturen und Bildungspolitischen Entwicklungen für den Informationsaustausch in Europa / [Bearbeitung von G. Jonen ; unter Mitarbeit von T. Eckhard, E. Jeuthe]. – Bonn : RVR, 2003. – 289 S.
9. Gymnasiale Oberstufe: ein Ratgeber für alle auf dem Weg zum Abitur / [Gestaltung : zimmer design]. – Saarbrücken : Ministerium für Bildung, Kultur und Wissenschaft, 2001. – 52 S.
10. Ausbildungs- und Prüfungsordnung zum Erwerb der allgemeinen Hochschulreife : vom 22. Juli 2003. – Hamburg : Behörde für Bildung und Sport, 2003. – 144 S.

Матеріал надійшов до редакції 06.03. 2015 р.

Шимкив И. В. Организация и содержание образования на высшей ступени гимназии в Германии.

Рассмотрены сущность, принципы и формы организации профильного обучения на старшей ступени школьного образования в Германии в контексте разновекторного осмысления проблем отечественной системы образования и необходимости изменений в целевых и стратегических ориентирах развития общего образования. В статье рассматривается содержание учебных планов в немецких гимназиях.

Проанализированы основные виды контроля, которые используются на высшей ступени гимназии. Освещены условия получения учениками гимназий общей квалификации и аттестата зрелости для поступления в высшие учебные заведения.

Ключевые слова: аттестат зрелости, высшая гимназическая ступень, дифференциация обучения, содержание учебного плана, индивидуализация обучения, контроль, профильное обучение.

Shymkiv I. V. The Structure and Content of Education at Higher Level of Gymnasium in Germany.

The objective analysis of the foreign experience makes it possible to comprehend fully the problems of Ukrainian education by implementing new objectives and requirements, correcting one's calculations and mistakes, promoting one's national identity, facilitating decision making and successful realization of educational means and resources. The following set of methods has been used in the course of research: an in-depth analysis of scientific and academic works in the field of education, Internet resources, classification of key terms, specification, comparison, synthesis, and theoretical generalization leading to the general conclusion. The article deals with the essence, fundamental principles and forms of differentiated educational system at senior level of gymnasium in Germany within the framework of multi-dimensional approach to Ukrainian system of education and the necessity to change the target and strategic guidelines in the secondary education development. The curriculum design and its elements in the German gymnasium are outlined. The main types of testing administered at higher gymnasium level are analyzed. The article highlights the requirements the students of gymnasium must meet to get the qualifications and graduate certificate to enter the university. It is concluded that the modern students' social and professional self-determination promotes the importance to follow the efficient foreign tendency to the differentiated higher education. As long as Ukraine has faced the acute problem of educational facilities optimization and balancing between the amount of knowledge and actual possibilities for the development of pupils' abilities it is necessary to solve the problem using the foreign experience.

Key words: graduate certificate, higher gymnasium level, differentiated educational system, curriculum design, individual study, testing, oriented study.